

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΑΣ (ΕΚΠΑ)
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΑΚ. ΕΤΟΥΣ 2016-2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Θέματα:

1) Ικανότητα Δικαίου Φυσικών και Νομικών Προσώπων: Διάκριση με Ικανότητα Δικαιοπραξίας, Χρόνος έναρξης και λήξης.

2) Ακυρώσιμη Δικαιοπραξία: Λόγοι και Έννομες Συνέπειες της Ακυρωσίας.

(1)

Ικανότητα δικαίου καλείται η ικανότητα να είναι κάποιος φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Στα νομικά πρόσωπα την ικανότητα δικαίου την ονομάζουμε νομική προσωπικότητα (ΑΚ 61).

Φυσικό πρόσωπο καλείται ο άνθρωπος. Όλοι οι άνθρωποι έχουν ικανότητα δικαίου (ΑΚ 34), που αρχίζει μόλις γεννηθούν ζωντανοί και λήγει με το θάνατό τους (ΑΚ 35). Δεν υφίσταται περιορισμός στην ικανότητα δικαίου με βάση φύλο, φυλή, θρησκεία, εθνικότητα ή ηλικία και είναι αναπαλλοτρίωτη, δηλαδή δεν μπορεί κάποιος να παραιτηθεί από την ικανότητα δικαίου ή με άλλον τρόπο να αποχωρισθεί από αυτήν. Η ικανότητα δικαίου της ΑΚ 34 που έχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως καλείται γενική. Παράλληλα υπάρχουν όμως και ειδικές ικανότητες δικαίου που δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι, λ.χ. ικανότητα προς σύναψη γάμου, υιοθεσίας.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Η αρχή του φυσικού προσώπου θεωρείται ότι υπάρχει από τη στιγμή του τοκετού, αν το νεογνό γεννηθεί ζωντανό, ακόμη και αν δεν είναι βιώσιμο. Εξάλλου, ο νόμος προσδίδει ικανότητα δικαίου ακόμη και στο κυοφορούμενο, υπό την αίρεση ότι θα γεννηθεί ζωντανό (ΑΚ 36), δηλαδή το θεωρεί κατά πλάσμα δικαίου ως γεννημένο, ώστε να επέρχονται ορισμένες έννομες συνέπειες στο πρόσωπό του, όπως λ.χ. κληρονομεί όταν είναι συνειλημμένο, αλλά όχι γεννημένο, έχει δικαίωμα αποζημίωσης λόγω στέρησης διατροφής έναντι αυτού που θανάτωσε τον πατέρα του κατά την κύηση (ΑΚ 928 β'). Σε κάθε περίπτωση τα δικαιώματα του κυοφορούμενου καθίστανται ενεργά αφού επέλθει η γέννηση. Κατά την κρατούσα άποψη, το κυοφορούμενο έχει περιορισμένη ή ατελή ικανότητα δικαίου, αφού κατά την κυοφορία του επάγονται δικαιώματα και όχι υποχρεώσεις.

Στην περίπτωση της **εξωσωματικής γονιμοποίησης**, το γονιμοποιηθέν ωράριο θα πρέπει να θεωρηθεί ως κυοφορούμενο από τη στιγμή της γονιμοποίησης στο δοκιμαστικό σωλήνα.

Τέλος, σε κάποιες περιπτώσεις, ικανότητα δικαίου έχει και ο **«μήπω συνειλημμένος»**, επίσης υπό την προϋπόθεση ότι θα γεννηθεί ζωντανός, λ.χ. ο κληροδόχος αποκτά την κληροδοσία τη στιγμή του τοκετού, ακόμη και αν δεν είχε καν συλληφθεί όταν έγινε η κληροδοσία (ΑΚ 1999).

Το **τέλος του φυσικού προσώπου** επέρχεται με το θάνατο και συγκεκριμένα με την παύση των εγκεφαλικών λειτουργιών (εγκεφαλικός θάνατος). Όταν υπάρχει αμφιβολία ως προς το χρονικό σημείο του θανάτου, ο νόμος επιρρίπτει το βάρος απόδειξης σε αυτόν που επικαλείται το γεγονός του θανάτου για να αποκτήσει δικαίωμα (ΑΚ 37), ενώ όταν πέθαναν πολλοί και δεν μπορεί να διαπιστωθεί η χρονική σειρά (λ.χ. σε ατύχημα που σκοτώθηκαν μέλη της ίδιας οικογενείας που ο ένας κληρονομεί τον άλλο) τότε θεωρείται ότι πέθαναν όλοι ταυτόχρονα (ΑΚ 38, τεκμήριο συναποβιώσεως). Επίσης, σε περίπτωση που κάποιο πρόσωπο έχει εξαφανισθεί για πολύ καιρό και ο θάνατός του θεωρείται πολύ πιθανός, μπορεί να κηρυχθεί δικαστικώς με τις προϋποθέσεις των ΑΚ 40-41 άφαντος, ώστε να εξομοιώνεται με νεκρό ως προς τις έννομες σχέσεις του (ΑΚ 48).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Ικανότητα δικαίου έχουν και τα νομικά πρόσωπα (νομική προσωπικότητα, ΑΚ 61), δηλαδή είναι αυτοτελή υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ανεξάρτητα από τα φυσικά πρόσωπα που τα αποτελούν. Ο ΑΚ δέχεται με τα αρ. 68, 70 και 71 ΑΚ την οργανική θεωρία (θεωρία «βουλευτικού οργάνου») περί ΝΠ που θεωρεί ότι τα ΝΠ έχουν δική τους, ανεξάρτητη βούληση, αυτή που σχηματίζεται με ορισμένη διαδικασία και εκφράζεται από τα όργανά τους (σε αντίθεση με την θεωρία του πλάσματος δικαίου που θεωρεί ότι το ΝΠ δεν δικαιοπρακτεί και αντ' αυτού δικαιοπρακτούν τα φυσικά πρόσωπα που ενεργούν ως αντιπρόσωποί του).

Η ικανότητα δικαίου του ΝΠ θεωρείται ειδική ικανότητα, διότι δεν μπορεί να κληρονομήσει ούτε να κληρονομηθεί, ενώ δεν μπορεί να συνάψει σχέσεις οικογενειακού δικαίου που προσιδιάζουν μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Μπορεί όμως να απολαμβάνει του δικαιώματος στην προσωπικότητα, όπου τέτοια θεωρείται η επωνυμία, η φήμη του κλπ και συνεπώς μπορεί να ζητεί χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη κλπ. Η ικανότητα δικαίου του ΝΠ αρχίζει με τη νομότυπη σύστασή του (συστατική πράξη και καταστατικό, που συνήθως ευρίσκονται στο ίδιο έγγραφο, ΑΚ 63) και τις τυχόν διατυπώσεις δημοσιότητας, ανάλογα με τον τύπο του ΝΠ. Πάντως, ακόμη και αν υφίσταται ελάττωμα στη σύσταση του ΝΠ αυτό μπορεί εγκύρως να δικαιοπρακτεί ως de facto νομικό πρόσωπο, ιδίως για την προστασία καλοπίστων τρίτων που συναλλάσσονται καλόπιστα με το ΝΠ.

Το τέλος του ΝΠ επέρχεται σε δύο στάδια: τη διάλυση και την εκκαθάριση. Μετά την ολοκλήρωση της εκκαθάρισης το ΝΠ παύει να υφίσταται, χάνει δηλαδή την ικανότητα δικαίου. Η διάλυση ρυθμίζεται από τις ειδικές διατάξεις για τα επιμέρους ΝΠ. Τη λύση ακολουθεί αυτοδικαίως η εκκαθάριση (ΑΚ 72) κατά την οποία επαληθεύονται το ενεργητικό και το παθητικό του ΝΠ, αναζητούνται οφειλές προς το ΝΠ και εκπληρώνονται υποχρεώσεις προς τρίτους και στο τέλος το υπόλοιπο διανέμεται στα δικαιούμενα πρόσωπα. Κατά την εκκαθάριση δηλ. το ΝΠ έχει περιορισμένη ικανότητα δικαίου (ΑΚ 72 β) δηλαδή μόνο για τις πράξεις που εξυπηρετούν τις ανάγκες της εκκαθάρισης. Όσες πράξεις είναι εκτός πλαισίου εκκαθάρισης δεν δεσμεύουν το ΝΠ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Η ικανότητα δικαίου διακρίνεται σαφώς από την ικανότητα προς δικαιοπραξία που συνίσταται στην ικανότητα του ανθρώπου να συμμετέχει ο ίδιος αυτοπροσώπως στη δημιουργία και αλλοίωση εννόμων σχέσεων και συγκεκριμένα να καταρτίζει αυτοπροσώπως δικαιοπραξίες. Σε αντίθεση με την ικανότητα δικαίου, η ικανότητα προς δικαιοπραξία δεν απονέμεται σε όλους, αλλά μόνο σε εκείνους που έχουν την απαιτούμενη ωριμότητα προς αυτό, είτε με βάση ηλικιακά κριτήρια, είτε με βάση κριτήρια ψυχικής και σωματικής υγείας. Οι ανίκανοι προς δικαιοπραξία δικαιοπρακτούν μέσω των νομίμων αντιπροσώπων τους, που ορίζονται από το νόμο (λ.χ για τον ανήλικο οι γονείς του, για τον συμπαραστατούμενο ο συμπαραστάτης του).

(2)

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ακυρώσιμη είναι η δικαιοπραξία που παράγει μεν τα έννομα αποτελέσματά της, είναι όμως δυνατόν να ακυρωθεί με δικαστική απόφαση εξαιτίας ορισμένου ελαττώματός της (ΑΚ 154). Στο σημείο αυτό διαφέρει σημαντικά από την άκυρη δικαιοπραξία, η οποία θεωρείται από το νόμο σαν να μην έγινε και εξαρχής δεν παράγει κανένα έννομο αποτέλεσμα (ΑΚ 180). Η ακυρώσιμη δικαιοπραξία, μετά την ακύρωσή της με δικαστική απόφαση, εξομοιώνεται με την εξαρχής άκυρη, δηλαδή θεωρείται ως άκυρη από τη στιγμή της κατάρτισής της.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΚΥΡΩΣΗΣ

Η ακύρωση της ακυρώσιμης δικαιοπραξίας γίνεται από το δικαστήριο με αγωγή, η οποία πρέπει να ασκηθεί μέσα σε δύο χρόνια από την κατάρτιση της δικαιοπραξίας (ΑΚ 157). Αν παρέλθει η προθεσμία αυτή, τότε χάνεται το δικαίωμα της ακύρωσής της και η δικαιοπραξία πλέον δεν μπορεί να ακυρωθεί. Αν βέβαια ο λόγος της ακύρωσης (πλάνη, απάτη, απειλή) εξακολουθεί να υπάρχει και μετά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας, τότε η διετία αρχίζει από τότε που έληξε η κατάσταση αυτή. Σε κάθε περίπτωση πάντως η αγωγή ακύρωσης δεν μπορεί να ασκηθεί μετά την πάροδο είκοσι ετών από την κατάρτιση της δικαιοπραξίας, ακόμη και αν ο λόγος της ακύρωσης εξακολουθεί να υπάρχει. Δικαιούμενα πρόσωπα να ασκήσουν την αγωγή ακυρώσεως είναι ο πλανηθείς, ο απατηθείς, ο απειληθείς και οι κληρονόμοι τους (ΑΚ 154). Εννοείται ότι τα δικαιούμενα πρόσωπα μπορούν να παραιτηθούν ρητά ή σιωπηρά από το δικαίωμά τους να ζητήσουν την ακύρωση της δικαιοπραξίας (άρθρο 156 ΑΚ). Παραίτηση εκ των προτέρων δεν επιτρέπεται.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Απόσβεση του δικαιώματος προς ακύρωση επέρχεται και με παραίτηση, ρητή ή σιωπηρή (ΑΚ 156) με συνέπεια την οριστική ισχυροποίηση δικαιοπραξίας.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΚΥΡΩΣΙΑΣ

Αν ακυρωθεί μια ακυρώσιμη δικαιοπραξία με δικαστική απόφαση, τότε θεωρείται αναδρομικά σαν να μην έγινε, δηλαδή εξομοιώνονται με την εξαρχής άκυρη δικαιοπραξία (άρθρο 184 ΑΚ). Η δικαστική αυτή απόφαση πρέπει να γίνει τελεσίδικη, δηλαδή να μην προσβάλλεται με έφεση, για να ισχύει η ακύρωση, και θεωρείται διαπλαστική, επειδή δημιουργεί (διαπλάθει) μία καινούργια νομική κατάσταση. Δηλαδή διαπλάθει μία έννομη κατάσταση, αφού μια δικαιοπραξία που ίσχυε και παρήγαγε μέχρι τώρα αποτελέσματα, ακυρώνεται και εξομοιώνεται με μια εξαρχής άκυρη δικαιοπραξία.

Προστασία καλόπιστων τρίτων μόνο επί εμπραγμάτων δικαιωμάτων. ΑΚ 103 επ. και 1203, 1204 (διορθωτική ερμηνεία μόνο για τον καλόπιστο)

ΛΟΓΟΙ ΑΚΥΡΩΣΙΑΣ

Οι λόγοι ακύρωσης μιας δικαιοπραξίας που προβλέπονται από το νόμο αφορούν σε ελαττώματα της δήλωσης ή της βούλησης του δικαιοπρακτούντος. Αυτοί είναι αποκλειστικά η πλάνη, η απάτη, και η απειλή.

α) ΠΛΑΝΗ

Η δήλωση βούλησης αποτελείται από δύο στοιχεία, τη βούληση και τη δήλωση. Η δήλωση συνήθως αποτελεί έκφραση της βούλησης. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις, που υπάρχει διάσταση μεταξύ δήλωσης και βούλησης.

Πλάνη υπάρχει όταν η δήλωση βούλησης ενός προσώπου δεν ανταποκρίνεται στην αληθινή βούλησή του και η διάσταση αυτή μεταξύ της δήλωσης και της αληθινής βούλησης είναι ακούσια, δηλαδή μη ηθελημένη.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Προϋποθέσεις ακύρωσης της δικαιοπραξίας λόγω πλάνης:

α) Η ύπαρξη πλάνης στη δήλωση κατά το χρόνο κατάρτισης της δικαιοπραξίας. Η πλάνη αυτή (πλάνη στη δήλωση) εμφανίζεται είτε ως διάσταση ανάμεσα στη δήλωση και στη βούληση του δηλούντος, είτε ως διάσταση της δήλωσης και της δικαιοπρακτικής βούλησης, δηλαδή ο δηλών από πλάνη προβαίνει σε δήλωση βούλησης ορισμένου περιεχομένου, ενώ δεν θέλει το περιεχόμενο αυτό της δικαιοπρακτικής δήλωσης, π.χ. περιπτώσεις σφαλμάτων σε αριθμητικούς υπολογισμούς, πλάνης στο πρόσωπο του αντισυμβαλλομένου, πλάνη ως προς τις έννομες συνέπειες και περί το δίκαιο (σύναψη σύμβασης μίσθωσης, ενώ ο δηλών έχει την πεποίθηση ότι καταρτίζει πώληση με δόσεις).

Εντούτοις, η πλάνη στη δήλωση πρέπει να διακρίνεται από την πλάνη στη βούληση του προσώπου, η οποία ονομάζεται και πλάνη ως προς τα παραγωγικά αίτια της βούλησης. Η πλάνη στη βούληση δεν αποτελεί λόγο ακύρωσης μιας δικαιοπραξίας, γιατί ο νόμος δεν τη θεωρεί ουσιώδη (άρθρο 143 ΑΚ). Συνεπώς, ακόμη κι αν υπάρχει πλάνη στη βούληση ενός προσώπου, η δικαιοπραξία είναι καθ' όλα έγκυρη και δεν μπορεί να ακυρωθεί (π.χ. κάποιος αγοράζει σπίτι για το γάμο της κόρης του και ο γάμος ματαιώνεται- η αγοραπωλησία δεν μπορεί να ακυρωθεί λόγω πλάνης).

β) Για να αποτελεί η πλάνη λόγος ακύρωσης της δικαιοπραξίας πρέπει να είναι και ουσιώδης, δηλαδή να αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για όλη τη δικαιοπραξία, ώστε αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία. Δηλαδή η πλάνη πρέπει να είναι ουσιώδης ως προς τη δήλωση του προσώπου κατά το χρόνο κατάρτισης της δικαιοπραξίας (άρθρο 140 ΑΚ).

Το άρθρο 140 ΑΚ θέτει σωρευτικά δύο κριτήρια για το «ουσιώδες» της πλάνης, το αντικειμενικό και το υποκειμενικό. Το αντικειμενικό κριτήριο ορίζει ότι η πλάνη για να είναι ουσιώδης πρέπει να αναφέρεται σε σημείο που είναι αντικειμενικά σπουδαίο για όλη τη δικαιοπραξία. Το αντικειμενικό κριτήριο εκτιμάται από την κρίση του μέσου συναλλασσόμενου. Το υποκειμενικό κριτήριο ορίζει ότι η πλάνη για να είναι ουσιώδης πρέπει ο συγκεκριμένος δικαιοπρακτών να μην επιχειρούσε τη δικαιοπραξία, αν γνώριζε την αλήθεια σε σχέση με το αντικειμενικά σπουδαίο στοιχείο. Επομένως, η δικαιοπραξία δεν ακυρώνεται, έστω κι αν η πλάνη είναι αντικειμενικά ουσιώδης, αν αποδειχθεί ότι ο συγκεκριμένος δικαιοπρακτών θα την επιχειρούσε ακόμη κι αν γνώριζε την αληθινή κατάσταση.

Η συνειδητή όμως άγνοια δεν συνιστά πλάνη, π.χ. γνωρίζω όταν υπογράφω, ότι αγνωώ το περιεχόμενο της σύμβασης.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Προβληματική: Πλάνη ως προς τις ιδιότητες προσώπου ή πράγματος
Εδώ ουσιαστικά πρόκειται για περίπτωση πλάνης στη βούληση ενός προσώπου. Κατ' εξαίρεση, όμως, η πλάνη αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ακύρωση της δικαιοπραξίας, εάν οι ιδιότητες του προσώπου (π.χ. φύλο, ηλικία, υγεία, εντιμότητα, φερεγγυότητα, μόρφωση, ειδικές γνώσεις, εμπειρία) ή του πράγματος (π.χ. ύλη, μορφή, βάρος, σύνθεση, επί ακινήτου θέση, συντελεστής δόμησης, σύσταση εδάφους, αρτιότητα και οικοδομησιμότητα) είναι τόσο σημαντικές για την όλη δικαιοπραξία, ώστε αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία (άρθρο 142 ΑΚ) π.χ. ο Α αγοράζει πίνακα ζωγραφικής νομίζοντας ότι πρόκειται για γνήσιο έργο διάσημου ζωγράφου, ενώ στην πραγματικότητα ο πίνακας αποτελεί πιστό αντίγραφο (πλάνη ως προς τις ιδιότητες του πράγματος) ή ο Α προσλαμβάνει ως γραμματέα τη Β νομίζοντας ότι γνωρίζει τυφλό σύστημα, ενώ στην πραγματικότητα η Β αγνοεί να χρησιμοποιεί το πληκτρολόγιο (πλάνη ως προς τις ιδιότητες του προσώπου).

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΠΛΑΝΗΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΑΣ

Η ακύρωση της δικαιοπραξίας λόγω πλάνης είναι δικαίωμα του πλανηθέντος, όμως, ο νόμος προστατεύει τα συμφέροντα του δέκτη της δήλωσης του πλανηθέντος, αφού μη γνωρίζοντας την πλάνη έδειξε εμπιστοσύνη στην κατάρτιση της δικαιοπραξίας. Το άρθρο 145 ΑΚ ορίζει ότι αυτός που λόγω πλάνης ζητά την ακύρωση της δικαιοπραξίας οφείλει αποζημίωση για το διαφέρον εμπιστοσύνης του αντισυμβαλλομένου του. Το διαφέρον αυτό, όμως, δεν μπορεί να υπερβαίνει το διαφέρον (αποζημίωση) από την έγκυρη δικαιοπραξία (θετικό διαφέρον). Ο λήπτης ακυρωθείσας δήλωσης δηλαδή δεν μπορεί να βρεθεί σε καλύτερη θέση από εκείνη που θα βρισκόταν αν η δικαιοπραξία ήταν έγκυρη και όχι ακυρώσιμη. Επιπλέον, το άρθρο 145 § 2 ΑΚ ορίζει ότι τέτοια υποχρέωση αποζημίωσης δεν υπάρχει αν ο λήπτης της δήλωσης γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την πλάνη, διότι τότε δεν διαψεύδεται η εμπιστοσύνη του.

ΠΟΤΕ ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ Η ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΞΙΑΣ ΛΟΓΩ ΠΛΑΝΗΣ

Κατά κανόνα, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 140 ΑΚ, η δικαιοπραξία είναι ακυρώσιμη. Κατ' εξαίρεση, η ακύρωση της δικαιοπραξίας αποκλείεται στις περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 144 ΑΚ. Έτσι, η ακύρωση αποκλείεται: α) αν ο άλλος δέχεται τη δήλωση βούλησης, όπως την εννοεί ο πλανώμενος και β) αν η ακύρωση αντιβαίνει στην καλή πίστη, π.χ. αν η ζημία που θα υποστεί ο τρίτος είναι δυσανάλογη σε σχέση με την βλάβη του πλανηθέντος από την πλάνη.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΑΠΑΤΗ

Εκτός της πλάνης, άλλος λόγος ακύρωσης δικαιοπραξίας είναι η απάτη. Όποιος παρασύρθηκε με απάτη σε δήλωση βούλησης, έχει δικαίωμα να ζητήσει να ακυρωθεί η δικαιοπραξία (άρθρο 147 ΑΚ). Απάτη είναι η εκ προθέσεως συμπεριφορά που έχει σκοπό να παραπλανήσει ένα πρόσωπο, έτσι ώστε να το οδηγήσει σε δήλωση βούλησης, που αλλιώς δεν θα έκανε.

Προϋποθέσεις:

1. Παραπλάνηση του προσώπου που προβαίνει σε δήλωση βούλησης
2. η παραπλάνηση αυτή να είναι δόλια (εσκεμμένη). Αυτό σημαίνει ότι το πρόσωπο που εξαπάτησε τον άλλο πρέπει να γνώριζε την αλήθεια και να την παραποιήσε επίτηδες, προκειμένου να παραπλανήσει τον εξαπατηθέντα. Στην περίπτωση που η απάτη προήλθε από τρίτο πρόσωπο, δικαίωμα ακύρωσης υπάρχει μόνο εάν ο αντισυμβαλλόμενος του εξαπατηθέντος, δηλαδή αυτός που ωφελήθηκε, γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την απάτη.
3. Η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της απάτης και της δήλωσης βούλησης του εξαπατηθέντος. Η απάτη δηλαδή πρέπει να συνετέλεσε κατά τρόπο αποφασιστικό, ώστε να καταρτίσει ο εξαπατηθείς τη συγκεκριμένη δικαιοπραξία

Παράδειγμα: ο Α παραπλάνησε τον Β ότι ένας πίνακας ζωγραφικής είναι πρωτότυπο έργο μεγάλου ζωγράφου, ενώ είναι αντίγραφο, και τον πώλησε στον Β έναντι τιμήματος, που θα έπρεπε να πωληθεί το πρωτότυπο και όχι το αντίγραφο.

ΑΠΑΤΗ ΤΡΙΤΟΥ

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 147 ΑΚ, όποιος παρασύρθηκε με απάτη σε δήλωση βούλησης έχει δικαίωμα να ζητήσει να ακυρωθεί η δικαιοπραξία. Αν η δήλωση απευθύνεται σε άλλον και η απάτη έγινε από τρίτον, η ακύρωση μπορεί να ζητηθεί μόνο εφόσον εκείνος προς τον οποίο απευθύνεται η δήλωση ή τρίτος που απέκτησε αμέσως δικαίωμα από αυτήν γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την απάτη.

Από την ανωτέρω διάταξη προκύπτει ότι επί δηλώσεων απευθυντέων προς άλλον, αν η απάτη έγινε από τρίτον, ο οποίος είναι κάθε άλλο πρόσωπο εκτός του αντισυμβαλλομένου ή εκείνου προς τον οποίο απευθύνθηκε η δήλωση ή του αντιπροσώπου αυτών, ή όταν η απάτη έγινε από τρίτον και άλλος απέκτησε αμέσως από τη δικαιοπραξία δικαιώματα, όπως επί συμβάσεως υπέρ τρίτου (ΑΚ 410), θα πρέπει αυτός να γνώριζε ή να όφειλε να γνωρίζει την απάτη.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Τρίτος δεν συμμετέχει στη δικαιοπραξία.

Έτσι, ο αποδέκτης της ελαττωματικής δήλωσης βούλησης δεν είναι άξιος προστασίας, εάν γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την απάτη τρίτου και για το λόγο αυτό είναι ακυρώσιμη η δικαιοπραξία. Επομένως, εν προκειμένω δεν συγχωρείται ούτε ελαφρά αμέλεια του αποδέκτου της δήλωσης βούλησης.

Επί συρροής πλάνης και απάτης προτιμάται η απάτη, διότι η α) πλάνη δεν απαιτείται να είναι ουσιώδης, β) δεν προβλέπεται αποκλεισμός της ακύρωσης για λόγους της ΑΚ 144, γ) δυνατή και η αποζημίωση του απατηθέντος και όχι καταβολή αρνητικού διαφέροντος.

ΑΠΕΙΛΗ

Εκείνος που εξαναγκάσθηκε σε δήλωση βούλησης με απειλή που ασκήθηκε παράνομα ή αντίθετα στα χρηστά ήθη από άλλο ή από τρίτο έχει δικαίωμα να ζητήσει να ακυρωθεί η δικαιοπραξία (άρθρο 150 ΑΚ). Απειλή είναι η άσκηση ψυχολογικής βίας, δηλαδή η δημιουργία φόβου σε ένα πρόσωπο λόγω εξαγγελίας κακού που εξαρτάται από τη βούληση εκείνου που εξαγγέλλει. Η εξαγγελία κακού πρέπει να θέτει σε σπουδαίο κίνδυνο την προσωπικότητα ή την περιουσία του απειλούμενου ή συγγενικών ή άλλων στενά συνδεδεμένων με αυτόν προσώπων, και επιπλέον η επέλευση του κακού πρέπει να εξαρτάται από τη βούληση αυτού που απειλεί και να προκαλεί φόβο σε γνωστικό άνθρωπο.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Προϋποθέσεις:

1. Εξαγγελία κακού από ένα πρόσωπο προς αυτόν που ενεργεί τη δήλωση βούλησης
2. Το κακό να εξαρτάται από τη βούληση του απειλούντος, π.χ. δεν αρκεί η φράση «θα σε κάψει ο Θεός»
3. Το κακό να θέτει σε σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα, την προσωπικότητα ή την περιουσία του απειλούμενου ή στενά συνδεδεμένων με αυτόν προσώπων
4. Η απειλή να είναι αντίθετη στο νόμο ή στα χρηστά ήθη. Συνεπώς, όταν αφορά σε άσκηση νομίμου δικαιώματος, δεν θεωρείται απειλή, π.χ. δεν είναι απειλή η φράση «αν δεν μου μεταβιβάσεις το πράγμα που μου πούλησες, θα ασκήσω εναντίον σου αγωγή».
5. Η απειλή να προκαλεί εύλογο φόβο στο μέσο κοινωνικό (λογικό) άνθρωπο με βάση τη μόρφωση, την ηλικία, την κοινωνική του κατάσταση κλπ.
6. Η απειλή να σκοπεύει και τελικά να πετυχαίνει τον εξαναγκασμό του απειλούμενου στη δήλωση βούλησης που ο απειλών επιθυμεί.

Παράδειγμα: ο Α αναγκάζεται να δωρίσει το αυτοκίνητό του στον Β υπό την απειλή ότι θα τον σκοτώσει, κρατώντας στα χέρια του ένα μαχαίρι. Η δικαιοπραξία είναι ακυρώσιμη λόγω παράνομης απειλής. Αν η απειλή αφορούσε στην αποκάλυψη της εξωσυζυγικής σχέσης του Α στην οικογένειά του, η δικαιοπραξία θα ήταν ακυρώσιμη λόγω απειλής αντίθετης στα χρηστά ήθη.

Εκείνος που απειλήθηκε έχει δικαίωμα παράλληλα με την ακύρωση της δικαιοπραξίας, να ζητήσει και αποζημίωση για κάθε επιπλέον ζημία που υπέστη με βάση τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες, δεδομένου ότι η απειλή συνιστά και αδικοπραξία. Έχει επίσης δικαίωμα να αποδεχτεί τη δικαιοπραξία και να ζητήσει μόνο αποζημίωση (άρθρο 152 ΑΚ).

Προσοχή: αν η δήλωση βούλησης έγινε με την άσκηση σωματικής και όχι ψυχολογικής βίας, τότε η δικαιοπραξία δεν είναι ακυρώσιμη, διότι αφορά σε ανύπαρκτη δήλωση βούλησης και κατά συνέπεια σε ανυπόστατη δικαιοπραξία, αφού το πρόσωπο δεν προέβη καν σε δήλωση βούλησης (κατ' άλλη άποψη πρόκειται για άκυρη δικαιοπραξία). Παράδειγμα: αν ο Α έχει ακινητοποιήσει τον Β και του κατευθύνει το χέρι για να υπογράψει, τότε δεν υπάρχει καν δήλωση βούλησης του Β.

Είναι δυνατή η συρροή πλάνης (140-142) ή απάτης με διατάξεις πραγματικών ελαττωμάτων πώλησης.

Η άκυρη δικαιοπραξία, καθώς και αυτή που ακυρώθηκε δεν αποκλείεται να ακυρωθεί και από άλλη αιτία. Μια δικαιοπραξία μπορεί να είναι ακυρώσιμη και εικονική, καθώς επίσης είναι δυνατό η απειλή να προκάλεσε την ΑΚ 131 ανικανότητα.

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΑΣ (ΕΚΠΑ)
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΑΚ. ΕΤΟΥΣ 2016-2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Θέμα:

Επιτρέπεται άμυνα υπέρ τρίτου όταν ο τρίτος αρνείται την παροχή της βοήθειας;

Βάσει του άρθρου 22 του ΠΚ, δεν είναι τελειωτικά άδικη η πράξη που συνιστά αναγκαία προβολή του επιτιθέμενου προς υπεράσπιση του αμυνόμενου ή τρίτου από άδικη και παρούσα επίθεση που στρέφεται εναντίον τους.

Η άμυνα, κατά τα ανωτέρω, συνιστά δικαίωμα, που έχει ως έννομη συνέπεια την άρση του αδίκου μιας πράξης. Ειδικότερα, μια καταρχήν άδικη πράξη, δηλαδή συμπεριφορά που ενδιαφέρει το ποινικό δίκαιο και πραγματώνει την ειδική υπόσταση ενός εγκλήματος, όταν τελείται σε κατάσταση άμυνας, δεν είναι τελειωτικά άδικη. Η άρση του αδίκου λόγω άμυνας συνιστά εφαρμογή της αρχής του υπέρτερου συμφέροντος και θεμελιώνεται τόσο στην ανάγκη προστασίας των ατομικών εννόμων αγαθών του προσώπου που δέχεται την επίθεση (ατομική πτυχή), όσο και στην ανάγκη προστασίας της αυθεντίας της έννομης τάξης (κοινωνικοηθική πτυχή), η οποία, επίσης, προσβάλλεται με την άδικη και παρούσα επίθεση.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Για να είναι η πράξη δικαιολογημένη έναντι της έννομης τάξης, βάσει της ανωτέρω διάταξης, τόσο αντικειμενικά, όσο και υποκειμενικά, απαιτείται να συντρέχουν οι αντικειμενικές και υποκειμενικές προϋποθέσεις της άμυνας, αντίστοιχα. Αναφορικά με τις πρώτες απαιτείται, επιγραμματικά, κατάσταση άμυνας, δηλαδή άδικη και παρούσα επίθεση, η αμυντική πράξη να είναι αναγκαία, δηλαδή να πληροί την αρχή της αναγκαιότητας (αρχή της προσφορότητας και της επικουρικότητας) και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο. Περαιτέρω, υποκειμενικά στοιχεία δικαιολόγησης της άμυνας συνιστούν η γνώση του πράττοντος ότι συντρέχει αντικειμενικά κατάσταση άμυνας και η βούλησή του να υπερασπισθεί τον εαυτό του ή άλλο από την επίθεση.

Η άδικη και παρούσα επίθεση (κατάσταση άμυνας), ως αντικειμενική προϋπόθεση της άμυνας, θα πρέπει να στρέφεται κατά ατομικών εννόμων αγαθών του πράττοντος ή άλλου (ΠΚ 22 παρ. 2: «...τον εαυτό του ή άλλον...»). Μπορεί να αφορά, επομένως, πρόσωπο διαφορετικό από τον αμυνόμενο, δηλαδή, η επίθεση να στρέφεται κατά των εννόμων αγαθών τρίτου, αρκεί αυτά να είναι ατομικά. Η έννομη τάξη αναγνωρίζει ως λόγο άρσης του αδίκου την άμυνα και όταν ο πράττων υπερασπίζεται έννομα αγαθά τρίτου, ρύθμιση που συνάδει με το χαρακτήρα της άμυνας ως δικαιώματος με το οποίο ο πράττων δεν υπερασπίζεται μόνο τα έννομα αγαθά του εαυτού του ή άλλου, αλλά και το δίκαιο εν γένει. Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για άμυνα υπέρ τρίτου ή τριτάμυνα, η οποία επιτρέπεται, ανεξάρτητα από το εάν ο τρίτος ζήτησε την βοήθεια από τον πράττοντα ή όχι, επειδή, για παράδειγμα δε γνωρίζει την επίθεση.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Αν, όμως, ο τρίτος γνωρίζει την επίθεση και αρνείται τη βοήθεια του πράττοντα, θα πρέπει να γίνει η ακόλουθη διάκριση. Αν ο τρίτος δεν έχει εξουσία διάθεσης επί του εννόμου αγαθού, κατά του οποίου στρέφεται η επίθεση, άμυνα επιτρέπεται και παρά την απόκρουση της παρεχόμενης βοήθειας. Για παράδειγμα, αν ο Α στρέφεται με πιστόλι κατά της ζωής του Β, ο οποίος θέλει να αυτοκτονήσει, και ο Γ εμποδίζει τον Α με βίαια χτυπήματα παρά την αντίδραση του Β, το καταρχήν άδικο της σωματικής βλάβης που προκαλεί ο Γ στον Α αίρεται λόγω άμυνας. Διότι, η επίθεση που στρέφεται κατά εννόμων αγαθών, τα οποία προστατεύονται απόλυτα από την έννομη τάξη και των οποίων δεν έχει εξουσία διάθεσης ο φορέας τους, όπως η ζωή, είναι πάντοτε άδικη.

Αντίθετα, δεν επιτρέπεται άμυνα υπέρ τρίτου, σε περίπτωση άρνησης της βοήθειας, αν ο τρίτος έχει εξουσία διάθεσης του εννόμου αγαθού κατά του οποίου στρέφεται η επίθεση. Για παράδειγμα, η σωματική βλάβη που προκαλεί με γροθιές ο Α στον Β επειδή ο τελευταίος τελεί απλή σωματική βλάβη σε βάρος της Γ, με τη σαφή συναίνεσή της, είναι τελειωτικά άδικη. Εδώ η συναίνεση της Γ αίρει τον άδικο χαρακτήρα της απλής σωματικής βλάβης που της προκαλεί ο Β (ΠΚ 308 παρ. 2) και ως εκ τούτου η επίθεσή του δεν είναι άδικη. Ομοίως, δεν συνιστά άδικη επίθεση ούτε η εξύβριση με τη συναίνεση του παθόντος και γι' αυτό δεν επιτρέπεται άμυνα υπέρ αυτού, καθώς, όπως γίνεται δεκτό, η συναίνεση του παθόντος, που προβλέπεται ως ειδικός λόγος άρσης του αδίκου, μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά και να άρει το άδικο και άλλων εγκλημάτων, εφόσον αυτά παρουσιάζουν αξιολογική ομοιότητα με την απλή σωματική βλάβη για την οποία προβλέπεται (ΠΚ 308 παρ. 2) και ο παθών έχει εξουσία διάθεσης του εννόμου αγαθού που προσβάλλεται.

Το ίδιο κριτήριο εφαρμόζεται, ορθότερα και στην περίπτωση που ο τρίτος αρνείται την παροχή βοήθειας από τον πράττοντα, για να αμυνθεί ο ίδιος. Αν η επίθεση στρέφεται κατά εννόμου αγαθού, επί του οποίου έχει εξουσία διάθεσης, ο πράττων θα πρέπει να σεβαστεί την βούλησή του. Αντίθετα άμυνα υπέρ τρίτου δικαιολογείται αν κινδυνεύει έννομο αγαθό επί του οποίου δεν αναγνωρίζεται εξουσία διάθεσης του φορέα.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΑΣ (ΕΚΠΑ)
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΑΚ. ΕΤΟΥΣ 2016-2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ

Θέμα:

Σύγκριση βουλής και κυβέρνησης (γενική θεωρία, ισχύον ελληνικό δίκαιο, ιστορικά παραδείγματα).

Το πολίτευμα της φιλελεύθερης δημοκρατίας προϋποθέτει **σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**, καθιέρωση του **αντιπροσωπευτικού συστήματος** και **χωρισμό των εξουσιών** ο οποίος προλαμβάνει τις καταχρήσεις στο αντιπροσωπευτικό σύστημα (οργανωτικές βάσεις πολιτεύματος).

Ο χωρισμός των εξουσιών συνεπάγεται ότι ο λαός ή το έθνος είναι συνάμα **αόρατος και παρών**. Αφ'ενός δεν δρα παρά μόνο με το αντιπροσωπευτικό σώμα και αφετέρου υπενθυμίζει στα άλλα κρατικά όργανα ότι δρουν για δικό του λογαριασμό και δεν μπορούν να εγκαταλείψουν την αρμοδιότητά τους που δεν είναι ιδιοκτησία τους.

Η αρχή του χωρισμού των εξουσιών απαγορεύει τη σύρρευση, άμεση ή έμμεση, όλων των κρατικών αρμοδιοτήτων στο ίδιο όργανο. Το καθοριστικό στοιχείο δεν είναι η ουσιαστική διάκριση των διοφόρων αρμοδιοτήτων αλλά η κατανομή τους σε διαφορετικά όργανα. Παραδοσιακά η κρατική εξουσία χωρίζεται σε τρεις ομάδες οργάνων που απαστολούν την τη νομοθετική (Βουλή), την εκτελεστική (κυβέρνηση, Πρόεδρος της Δημοκρατίας, διοίκηση) και τη δικαστική εξουσία.

Τα κράτη που έχουν αντιπροσωπευτικό σύστημα υιοθετούν τον χωρισμό των εξουσιών κατά ποικίλους τρόπους. Η συστηματική σχέση αφενός των ανωτέρων οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας (ΠτΔ, Κυβέρνηση) και αφετέρου της νομοθετικής αποτελούν το κυβερνητικό σύστημα του κάθε κράτους.

Σύμφωνα με την επιστήμη 3 τύποι κυβερνητικών συστημάτων υπάρχουν, το κοινοβουλευτικό, το προεδρικό, και το σύστημα κυβερνώσης Βουλής. Κριτήριο είναι ο βαθμός του χωρισμού των εξουσιών, το κοινοβουλευτικό σύστημα υιοθετεί ήπιο χωρισμό των εξουσιών, το προεδρικό αυστηρό και το σύστημα κυβερνώσης βουλής πολύ χαλαρό χωρισμό των εξουσιών.

Στην Ελλάδα ισχύει κοινοβουλευτικό σύστημα όπου υπάρχει η τριγωνική κοινοβουλευτική σχέση ανάμεσα σε τρία ανώτερα όργανα του κράτους, τον αρχηγό του κράτους, τη βουλή και την Κυβέρνηση. Η κοινοβουλευτική σχέση έχει ως ουσιαστικό περιεχόμενο την αμοιβαία εξάρτηση της κυβέρνησης και της βουλής.

Η βουλή είναι άμεσο συλλογικό όργανο του κράτους, απολαμβάνει το τεκμήριο της αρμοδιότητας, αποτελεί το κανονικό ή τακτικό νομοθετικό όργανο και ψηφίζει τους νόμους και δρα αυτοτελώς (με μόνη εξαίρεση το νομοθετικό δημοψήφισμα). Τη βουλή συγκροτούν οι βουλευτές τους οποίους αναδεικνύει ο λαός με εκλογές. Ο βουλευτής δεν εκφράζει ποτέ μόνος του την κρατική βούληση, αλλά συμπράττει στις εργασίες της βουλής.

Οι κύριες αρμοδιότητες της βουλής είναι 2, να ψηφίζει τους νόμους και τον προϋπολογισμό του κράτους και να ελέγχει την κυβέρνηση και διαμέσου των υπουργών όλη την εκτελεστική εξουσία. Εφόσον όμως ένα πειθαρχημένο κόμμα ελέγχει την πλειοψηφία των εδρών και αναδεικνύει την κυβέρνηση η ισορροπία αλλάζει. Ο ίδιος πόλος πραγματικής εξουσίας καταλαμβάνει και την βουλή και την κυβέρνηση με αποτέλεσμα η βουλή να ψηφίζει με ελάχιστες τροποποιήσεις οποιοδήποτε νομοσχέδιο της προτείνουν οι υπουργοί.

Από τη σκοπιά όμως του συνταγματικού δικαίου η βουλή νομιμοποιεί την κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό, εντάσσει στους θεσμούς την αμφισβήτηση, την οποία μετατρέπει σε αντιπολίτευση και ανάγει σε εναλλακτική κυβέρνηση, εξασφαλίζει δημοσιότητα στην προπαρασκευή των ανώτερων κανόνων δικαίου και είναι ο μόνος τόπος όπου οι υπουργοί αντιμετωπίζουν πραγματικά αντίλογο.

Οι αρμοδιότητες της βουλής είναι η ψήφιση των νόμων (στους οποίους περιλαμβάνονται και όσοι αφορούν την κύρωση διεθνών συνθηκών ή την παροχή αμνηστίας) του προϋπολογισμού, απολογισμού και γενικού ισολογισμού του κράτους, των αποφάσεων για την κατάσταση πολιορκίας, των αποφάσεων για την προκήρυξη δημοψηφίσματος και των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως, η αναθεώρηση του Συντάγματος, η άσκηση της αυτονομίας της (ψήφιση Κανονισμού και δικού της προϋπολογισμού και απολογισμού, συγκατάθεση για αναστολή των εργασιών της περισσότερο από 30 ημέρες, εκλογή προεδρείου κ.λπ), η εκλογή του ΠτΔ, η άσκηση ποινικής δίωξης κατά υπουργών και ΠτΔ, η συγκατάθεση σε απονομή χάριτος σε υπουργό, η διαπίστωση της αδυναμίας του προέδρου και του Πρωθυπουργού να ασκήσουν τα καθήκοντα τους, η παροχή άδειας για ποινική δίωξη βουλευτή και η άσκηση του κοινοβουλευτικού ελέγχου στον οποίο συμπεριλαμβάνεται η έκφραση εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας στην κυβέρνηση.

Η Ολομέλεια της Βουλής αποτελείται από το σύνολο των Βουλευτών, οι οποίοι εκλέγονται στις βουλευτικές εκλογές. Οι εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια, εκτός αν η Βουλή διαλυθεί νωρίτερα. Το χρονικό διάστημα μεταξύ δύο εκλογικών αναμετρήσεων αποτελεί μία «Βουλευτική Περίοδο». Οι Βουλευτικές Περίοδοι αριθμούνται σε συνεχή σειρά από το 1974 και με ελληνική αρίθμηση.

Κατά τη διάρκεια της Βουλευτικής Περιόδου, η Βουλή συνέρχεται σε τακτικές Συνόδους (από το Σύνταγμα προβλέπεται και η σύγκληση της Βουλής σε έκτακτες και ειδικές Συνόδους). Η Ολομέλεια της Βουλής συνέρχεται σε τακτική Σύνοδο την πρώτη Δευτέρα του Οκτωβρίου κάθε έτους. Η διάρκεια της τακτικής Συνόδου δε μπορεί να είναι μικρότερη των πέντε μηνών. Σε τακτική Σύνοδο συγκαλείται η Ολομέλεια της Βουλής μέσα σε τριάντα ημέρες από τη διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών. Η Ολομέλεια της Βουλής ασκεί κατεξοχήν τις αρμοδιότητες του νομοθετικού έργου και του κοινοβουλευτικού ελέγχου. Κατά τη διάρκεια της διακοπής των εργασιών της Βουλής, δηλαδή κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ δύο Συνόδων, μέρος του Νομοθετικού Έργου αλλά και του Κοινοβουλευτικού Ελέγχου ασκείται από τις συνθέσεις του Τμήματος Διακοπής των Εργασιών της Βουλής. Υπάρχουν τρεις διαδοχικές συνθέσεις του Τμήματος Διακοπής κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών και κάθε μία αποτελείται από το 1/3 του όλου αριθμού των Βουλευτών. Στο Τμήμα Διακοπής των Εργασιών της Βουλής μετέχει το ένα τρίτο του όλου αριθμού των Βουλευτών. Η σύνθεσή του αλλάζει περιοδικά, με τρόπο που να εξασφαλίζει την ισόχρονη, κατά το δυνατό, συμμετοχή σε αυτό όλων των Βουλευτών.

Η Ολομέλεια της Βουλής αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από το 1/4 του όλου αριθμού των Βουλευτών (75 βουλευτές). Οι περιπτώσεις που απαιτούν ειδική πλειοψηφία αναφέρονται στο Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής. Η νομοθετική λειτουργία, δηλαδή η ψήφιση των νομοσχεδίων και των προτάσεων νόμου και ο κοινοβουλευτικός έλεγχος προς την Κυβέρνηση, αποτελούν τον πυρήνα του κοινοβουλευτικού έργου. Τη νομοθετική πρωτοβουλία έχει είτε η Κυβέρνηση, δηλαδή ένας ή περισσότεροι Υπουργοί της, είτε οι Βουλευτές, ατομικά ή συλλογικά. Οι Υπουργοί καταθέτουν στη Βουλή τα νομοσχέδια (ή σχέδια νόμου), τροπολογίες και προσθήκες. Αντίστοιχα, οι Βουλευτές καταθέτουν στη Βουλή προτάσεις νόμων, τροπολογίες και προσθήκες, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει το Σύνταγμα για την υποβολή τους.

Η Κυβέρνηση υπόκειται στον έλεγχο της Βουλής, όπως προβλέπεται στο Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής. Η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής (καθ'όλη τη διάρκεια του βίου της). Έτσι, υποχρεωτικά κάθε φορά που σχηματίζεται νέα Κυβέρνηση (μετά από βουλευτικές εκλογές ή μετά από παραίτηση της προηγούμενης), οφείλει να εμφανίζεται ενώπιον της Βουλής και να ζητά ψήφο εμπιστοσύνης.

Η **Κυβέρνηση** έχει τη δυνατότητα και όποτε άλλοτε θελήσει κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου να ζητήσει από τη Βουλή ψήφο εμπιστοσύνης. Αντίστοιχα, από την ίδια τη Βουλή μπορεί να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας, δηλαδή να αμφισβητηθεί η εμπιστοσύνη της Βουλής προς την Κυβέρνηση. Η πρόταση δυσπιστίας πρέπει να είναι υπογεγραμμένη από 50 τουλάχιστον Βουλευτές (το ένα έκτο του όλου αριθμού) και να αναφέρει σαφώς τα θέματα για τα οποία θα διεξαχθεί η συζήτηση. Για να γίνει δεκτή η πρόταση δυσπιστίας, δηλαδή για να αποδειχθεί ότι η Κυβέρνηση δεν διαθέτει πλέον την εμπιστοσύνη της Βουλής, πρέπει να υπερψηφιστεί από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των Βουλευτών, δηλαδή από 151 Βουλευτές. Πρόταση δυσπιστίας μπορεί να υποβληθεί μόνο μετά από πάροδο εξαμήνου αφότου η Βουλή απέρριψε πρόταση δυσπιστίας. Κατ' εξαίρεση μπορεί να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας και πριν από την πάροδο εξαμήνου, αν είναι υπογεγραμμένη από την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Η πρόταση δυσπιστίας δεν είναι το μόνο μέσο ελέγχου της Κυβέρνησης από τη Βουλή. Το Σύνταγμα και, κυρίως, ο Κανονισμός της Βουλής προβλέπουν και άλλα μέσα άσκησης του Κοινοβουλευτικού ελέγχου. Με αυτά, είτε ζητούνται πληροφορίες και διευκρινίσεις από την Κυβέρνηση, είτε ασκείται έλεγχος για την πολιτική της σε έναν ορισμένο τομέα για πράξεις ή παραλείψεις της. Τα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου χωρίς κύρωση είναι οι αναφορές, οι ερωτήσεις, οι επίκαιρες ερωτήσεις, οι επερωτήσεις, οι επίκαιρες επερωτήσεις, η ώρα του πρωθυπουργού, οι αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων, ο έλεγχος επί των ανεξάρτητων αρχών και οι προ ημερησίας διατάξεως συζητήσεις.

1) Αναφορές: Οι πολίτες, μεμονωμένα ή συλλογικά, μπορούν να απευθύνουν εγγράφως και επωνύμως παράπονα ή αιτήματα στη Βουλή. Οι Βουλευτές που επιθυμούν να υιοθετήσουν αναφορά την προσυπογράφουν κατά την κατάθεσή της ή το δηλώνουν κατά την ανακοίνωσή της στη Βουλή. Ο Υπουργός είναι υποχρεωμένος να απαντήσει εγγράφως εντός 25 ημερών στην αναφορά την οποία έχει υιοθετήσει Βουλευτής.

2) Ερωτήσεις: Οι Βουλευτές μπορούν να απευθύνουν εγγράφως στους Υπουργούς ερωτήσεις για οποιαδήποτε δημόσια υπόθεση. Οι ερωτήσεις αυτές αποσκοπούν στην ενημέρωση της Βουλής σχετικά με την υπόθεση αυτή. Οι Υπουργοί οφείλουν να απαντούν εγγράφως εντός 25 ημερών.

3) Επίκαιρες ερωτήσεις: Κάθε Βουλευτής έχει δικαίωμα, για θέματα που άπτονται της άμεσης επικαιρότητας, να υποβάλει γραπτές επίκαιρες ερωτήσεις προς τον Πρωθυπουργό ή τους Υπουργούς, οι οποίοι απαντούν προφορικά. Επίκαιρες ερωτήσεις συζητούνται στην Ολομέλεια αλλά και στο Τμήμα Διακοπής των Εργασιών της Βουλής στην πρώτη και τρίτη σύνθεσή του.

4) Οι επερωτήσεις: Οι επερωτήσεις αποσκοπούν στον έλεγχο της Κυβέρνησης για πράξεις ή παραλείψεις της. Οι επερωτήσεις συζητούνται στην Ολομέλεια της Βουλής. Εάν υπάρχουν περισσότερες επερωτήσεις για το ίδιο θέμα, η Βουλή μπορεί να αποφασίσει την ταυτόχρονη συζήτησή τους ή ακόμη και γενίκευση της συζήτησης.

5) Οι επίκαιρες επερωτήσεις: Για θέματα της άμεσης επικαιρότητας οι Βουλευτές έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν επίκαιρες επερωτήσεις. Οι επίκαιρες επερωτήσεις συζητούνται στην Ολομέλεια αλλά και στο Τμήμα Διακοπής των Εργασιών της Βουλής στην πρώτη και τρίτη σύνθεσή του. Η διαδικασία συζήτησης που προβλέπει ο Κανονισμός για τις επερωτήσεις εφαρμόζεται και στις επίκαιρες επερωτήσεις.

6) Η ώρα του Πρωθυπουργού: Ο Πρωθυπουργός μία φορά την εβδομάδα απαντά σε δύο τουλάχιστον επίκαιρες ερωτήσεις, που απευθύνονται στον ίδιο. Στη συζήτηση που διεξάγεται στην Ολομέλεια της Βουλής λαμβάνουν το λόγο ο Πρωθυπουργός και ο Βουλευτής που έχει υποβάλει την επίκαιρη ερώτηση, ο οποίος την αναπτύσσει προφορικά σε 2 λεπτά. Οι περισσότερες επίκαιρες ερωτήσεις υποβάλλονται από τους Προέδρους των Κοινοβουλευτικών ομάδων, αλλά και οι Βουλευτές έχουν τη δυνατότητα να απευθύνουν επίκαιρες ερωτήσεις προς τον Πρωθυπουργό. Εάν το θέμα της επίκαιρης ερώτησης που απευθύνεται στον Πρωθυπουργό είναι της αποκλειστικής αρμοδιότητας Υπουργού, τότε μπορεί να απαντήσει ο αρμόδιος Υπουργός.

7) Οι αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων: Οι Βουλευτές έχουν το δικαίωμα να ζητούν εγγράφως από τους Υπουργούς την κατάθεση εγγράφων σχετικών με κάποια δημόσια υπόθεση. Ο Υπουργός οφείλει να αποστείλει στη Βουλή εντός 30 ημερών τα ζητούμενα έγγραφα. Ωστόσο δεν κατατίθενται έγγραφα που αφορούν διπλωματικό, στρατιωτικό ή σχετικό με την ασφάλεια του Κράτους ζήτημα.

8) Ο έλεγχος επί των ανεξάρτητων αρχών: Κάθε Ανεξάρτητη Αρχή υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής μέχρι την 31η Μαρτίου κάθε έτους έκθεση για τα πεπραγμένα της κατά το προηγούμενο έτος. Η έκθεση διαβιβάζεται είτε στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας, είτε στην αρμόδια Διαρκή Επιτροπή ή σε άλλη συνιστώμενη επιτροπή, οι οποίες υποβάλλουν τα πορίσματα των συζητήσεων τους στον Πρόεδρο της Βουλής. Ο Πρόεδρος τα υποβάλλει στην Κυβέρνηση και στην ελεγχόμενη αρχή. Επί των πορισμάτων μπορεί να διεξαχθεί συζήτηση στην Ολομέλεια της Βουλής χωρίς τη διεξαγωγή ψηφοφορίας.

9) Οι συζητήσεις προ ημερησίας διατάξεως: Αφορούν εθνικά θέματα ή θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος και διεξάγονται σε επίπεδο Αρχηγών Κομμάτων. Σε αυτές τις συζητήσεις ομιλούν ο Πρωθυπουργός, οι Πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων καθώς και ένας ή δύο Υπουργοί.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Σε κάθε σύνοδο, διεξάγονται υποχρεωτικά επτά συζητήσεις εκ των οποίων μία αποτελεί δικαίωμα της Κυβέρνησης, μία του Προέδρου της Βουλής και οι άλλες πέντε της Αντιπολίτευσης.

Τόσο στις Διαρκείς Επιτροπές όσο και στην Ολομέλεια μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να διεξάγονται με πρωτοβουλία Βουλευτών συζητήσεις για θέματα γενικότερης σημασίας ή ενδιαφέροντος. Επιπλέον, για την έγκαιρη και υπεύθυνη πληροφόρηση της Βουλής ο Πρωθυπουργός μπορεί να ζητήσει να κάνει ανακοινώσεις ή δηλώσεις στη Βουλή για οποιαδήποτε σοβαρή δημόσια υπόθεση. Στην περίπτωση αυτή διεξάγεται σύντομη συζήτηση, στην οποία συμμετέχουν οι Πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων.

Επίσης, οι Υπουργοί ενημερώνουν τη Βουλή για σοβαρά θέματα της αρμοδιότητάς τους. Παράλληλα η **Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας**, μπορεί να καλεί σε ακρόαση λειτουργούς του κράτους, καθώς και οποιοδήποτε δημόσιο πρόσωπο για θέματα που αφορούν στη λειτουργία των θεσμών και της διαφάνειας, η προσέλευση των οποίων είναι υποχρεωτική. Η επιτροπή μπορεί να καλεί σε ακρόαση τον πρόεδρο και τους αντιπροέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, τον γενικό επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τον γενικό επίτροπο των διοικητικών δικαστηρίων για θέματα που αφορούν σε λειτουργικά ζητήματα της δικαιοσύνης προς το σκοπό της ενίσχυσης της διαφάνειας. Η επιτροπή έχει την εξουσία συλλογής πληροφοριών και εγγράφων και την εξουσία κλήσης και εξέτασης προσώπων. Η επιτροπή στο τέλος κάθε συνόδου υποβάλλει έκθεση στην Ολομέλεια της Βουλής, η οποία καταχωρίζεται στα πρακτικά και για την οποία γίνεται συζήτηση στην Ολομέλεια σε ειδική συνεδρίαση, χωρίς διεξαγωγή ψηφοφορίας.

Η Κυβέρνηση είναι άμεσο συλλογικό όργανο, από νομική άποψη το ανώτατο όργανο της εκτελεστικής εξουσίας μετά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, από ουσιαστική άποψη όμως το κύριο όργανο για τη διακυβέρνηση του κράτους διότι ο ΠτΔ δεν συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων για τη χάραξη πολιτικής.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Είναι άμεσο όργανο διότι καθορίζει τη γενική πολιτική της χώρας και επειδή το δικαίωμα της να προτείνει διάλυση της βουλής με προεδρικό διάταγμα της εξασφαλίζει ανεξαρτησία. Κατά το Σύνταγμα, η διάλυση με κυβερνητική πρόταση γίνεται για ανανέωση της λαϊκής εντολής προς το αντιπροσωπευτικό όργανο προκειμένου να αντιμετωπιστεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας. Την πρωτοβουλία μπορεί να την έχει μόνο Κυβέρνηση που έχει λάβει ψήφο εμπιστοσύνης. Δεν την έχει ούτε η Κυβέρνηση που δεν έχει ακόμη λάβει ψήφο εμπιστοσύνης, ούτε Κυβέρνηση που καταψηφίστηκε στη βουλή, ούτε Κυβέρνηση εναντίον της οποίας εκκρεμεί πρόταση δυσπιστίας (δηλαδή το πολύ για 5 ημέρες). Με την πρώτη ήδη διάλυση της βουλής το 1977 υπό το ισχύον Σύνταγμα διαμορφώθηκε συνθήκη του πολιτεύματος κατά την οποία η Κυβέρνηση, μπορεί κάθε στιγμή να προκαλέσει διάλυση της βουλής με προεδρικό διάταγμα.

Υπό στενή έννοια σύμφωνα με άρθρο 81 παρ. 1 εδ α Σ την κυβέρνηση αποτελούν το υπουργικό συμβούλιο που απαρτίζεται από τον πρωθυπουργό, τους υπουργούς και τους αντιπροέδρους. **Υπό ευρεία έννοια** περιλαμβάνει και τους αναπληρωτές υπουργούς, τους υπουργούς χωρίς χαρτοφυλάκιο (επικρατείας) και τους υφυπουργούς (αν το προβλέπει ο νόμος μπορεί να είναι και μέλη του υπουργικού συμβουλίου).

Τα υπουργεία ιδρύονται με νόμο, σε κάθε υπουργείο υπάρχει ένας υπουργός, νόμος προβλέπει τις θέσεις αναπληρωτών υπουργών, επικρατείας και υφυπουργών (οι θέσεις αυτές μπορούν να συνιστώνται και να καταργούνται με απόφαση του πρωθυπουργού). Οι υπουργοί δεν είναι ιεραρχικώς προϊστάμενοι των υφυπουργών, διότι δεν τους ασκούν ιεραρχικό έλεγχο, απλά τους εποπτεύουν και συντονίζουν τις ενέργειές τους. Σύμφωνα με άρθρο 83 Σ κάθε υπουργός ασκεί τις αρμοδιότητες που ορίζει ο νόμος, οι επικρατείας ασκούν όσες αρμοδιότητες τους αναθέτει ο πρωθυπουργός με απόφασή του, οι υφυπουργοί ασκούν τις αρμοδιότητες που τους αναθέτουν με κοινή απόφαση ο πρωθυπουργός και ο οικείος υπουργός (μονομερώς ο οικείος υπουργός ούτε προσθέτει ούτε αφαιρεί αρμοδιότητες).

Σύμφωνα με άρθρο 81 -παρ. 1 εδ γ Σ ο πρόεδρος της κυβέρνησης μπορεί να διορίσει όσους αντιπροέδρους θέλει από τους υπουργούς του, αν δεν υπάρχει αντιπρόεδρος ο πρωθυπουργός ορίζει έναν από τους υπουργούς του ως προσωρινό αναπληρωτή του όταν παρουσιάζεται ανάγκη (άρθρο 81 -παρ. 5 Σ). Τις αρμοδιότητες των αντιπροέδρων ορίζει ο πρωθυπουργός με απόφασή του ή ο νόμος.

Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει και ορισμένα άλλα συλλογικά κυβερνητικά όργανα, τα κυριότερα είναι η κυβερνητική επιτροπή (το λεγόμενο μικρό υπουργικό συμβούλιο, μετέχουν ο πρωθυπουργός και οι κυριότεροι υπουργοί, λαμβάνουν μέτρα για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής), το κυβερνητικό συμβούλιο εξωτερικών και άμυνας (ΚΥΣΕΑ, διαμορφώνει πολιτική σε θέματα εθνικής άμυνας και ασφάλειας, σε πολεμική περίοδο μετονομάζεται σε πολεμικό συμβούλιο) και η επιτροπή οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (λαμβάνει μέτρα για την εφαρμογή του οικονομικού κυβερνητικού προγράμματος κ.λπ.).

Η κυβέρνηση καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας (αφορά την "Κυβερνητική πολιτική" και το "οικονομικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης") σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους (άρθρο 82 παρ. 1 Σ), για αυτό διαθέτει τη νομοθετική πρωτοβουλία (άρθρο 73 παρ. 1 Σ) όπως τη διαθέτουν και τα μέλη του νομοθετικού οργάνου.

Επίσης **αρμοδιότητες του υπουργικού συμβουλίου** είναι να αποφασίζει για πολιτικά θέματα γενικότερης σημασίας, να αποφασίζει για κάθε θέμα αρμοδιότητας άλλων συλλογικών Κυβερνητικών οργάνων ή ενός ή περισσοτέρων υπουργών, να προτείνει την έκδοση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου (πνπ) και όσων διαταγμάτων εκδίδονται με πρότασή του κ.λπ. Στην έκδοση πνπ το υπουργικό συμβούλιο ενεργεί ως μέλος σύνθετου εξαιρετικού νομοθετικού οργάνου, ενώ στην έκδοση διατάγματος στην κατάσταση ανάγκης ή πολιορκίας ενεργεί ως μέλος εξαιρετικού οργάνου αρμοδίου να θεσπίζει συνταγματικούς κανόνες (άρθρα 44 παρ. 1 & 48 παρ. 2 Σ).

Σύμφωνα με συνθήκη του πολιτεύματος ο πρωθυπουργός και οι υπουργοί πρέπει να ενημερώνουν τον ΠτΔ για πολιτικά θέματα και για την εσωτερική και εξωτερική κατάσταση. Ο ΠτΔ μόνο εμπιστευτικά μπορεί να διατυπώνει τη γνώμη του προς την Κυβέρνηση, που δεν δεσμεύεται.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Μέσα στη Κυβέρνηση δεσπόζει ο πρόεδρος της Κυβέρνησης (πρωθυπουργός) που χαρακτηρίζεται ως ο *primus solus*. Τον διορίζει ο ΠτΔ αλλά δεν μπορεί ποτέ να τον παύσει. Αντίθετα με πρόταση του πρωθυπουργού ο ΠτΔ διορίζει και παύει όλα τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους υφυπουργούς (άρθρο 37 παρ. 1 Σ). Η σύνθεση του υπουργικού συμβουλίου είναι στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του πρωθυπουργού και οι υπουργοί παραμένουν στη θέση τους όσο επιθυμεί ο πρωθυπουργός. Κάθε πρωθυπουργός σχηματίζει τη δική του Κυβέρνηση που πρέπει να εμφανισθεί στη βουλή να ζητήσει πρόταση εμπιστοσύνης (άρθρο 84 παρ. 1 εδ β Σ). Πάντοτε η παραίτηση του πρωθυπουργού σημαίνει παραίτηση ολόκληρης της Κυβέρνησης ενώ η παραίτηση όλων των υπουργών εκτός του πρωθυπουργού δεν είναι παραίτηση όλης της Κυβέρνησης. Ο πρωθυπουργός προεδρεύει στο υπουργικό συμβούλιο, την Κυβερνητική επιτροπή και το ΚΥΣΕΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ. 2 Σ **ο πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης** και κατευθύνει τις ενέργειές της καθώς και των δημόσιων υπηρεσιών σε εφαρμογή της Κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο των νόμων. Όταν το πολίτευμα λειτουργεί ομαλά, άρνηση υπουργού να συμμορφωθεί και προς την πλέον ασήμαντη υπόδειξη του πρωθυπουργού δεν νοείται. Είτε ο υπουργός παραιτείται είτε ο πρωθυπουργός τον παύει με προεδρικό διάταγμα.

Ο πρωθυπουργός έχει πολιτική ευθύνη για οποιαδήποτε ανεπάρκεια του κρατικού μηχανισμού διότι διαμέσου του υπουργικού συμβουλίου όποτε θέλει μπορεί να ελέγξει αποτελεσματικότερα όλη την εκτελεστική εξουσία. Η κυβέρνηση αποτελεί ενιαία νομική και πολιτική οντότητα μέσα στο κοινοβουλευτικό σύστημα. είναι συλλογικό όργανο υπεύθυνο ενώπιον της βουλής. Όλοι οι υπουργοί που ο καθένας τους έχει διαφορετικές αρμοδιότητες, εφαρμόζουν την ίδια κυβερνητική πολιτική και οφείλουν τη θέση τους στον πρωθυπουργό. Σύμφωνα με το άρθρο 85 εδ α Σ είναι συλλογικώς υπεύθυνη για τη γενική πολιτική της κυβέρνησης και η υπουργική αλληλεγγύη τους επιβάλλει να μην ασκούν ο ένας στον άλλο δημόσια κριτική διότι κάτι τέτοιο σημαίνει κριτική προς τον πρωθυπουργό. Όταν ένας υπουργός δεν τηρεί υπουργική αλληλεγγύη, κανονικά παύεται.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Αλλά και πρόταση δυσπιστίας εναντίον μεμονωμένου υπουργού συσπειρώνει γύρω του όλη τη κυβέρνηση και μετατρέπεται σε πρόταση δυσπιστίας εναντίον ολόκληρης της κυβέρνησης, αν η βουλή τελικά τον αποδοκιμάσει ο πρωθυπουργός οδηγείται σε παραίτηση της κυβέρνησης. Η υπουργική αλληλεγγύη εξασφαλίζει την πολιτική ενότητα στην κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας.

Ως οργανωτική αρχή του πολιτεύματος, η διάκριση των εξουσιών απαντά σε όλα τα ελληνικά συντάγματα. Στο Σύνταγμα δε της Τροιζήνας του 1827, το οποίο είχε ως πρότυπό του το Σύνταγμα των ΗΠΑ, όπω και το "Ηγεμονικό" περιέχεται ρητή μνεία της αρχής της διάκρισης των εξουσιών και, μάλιστα, υπό την ορολογία δαιρείται, η οποία παραπέμπει στην αριστοτελική *διαίρεσιν των αρχών*.

Από την ανάγνωση των διατάξεων των ελληνικών συνταγμάτων καταδεικνύεται ότι η διάκριση των εξουσιών - με εξαίρεση το Σύνταγμα του 1827 και το "Ηγεμονικό" Σύνταγμα του 1832 που δεν εφαρμόστηκαν δεν είναι αυστηρή αλλά σχετική ή χαλαρή. Έτσι, η χαλαρή διάκριση των εξουσιών αποτελεί χαρακτηριστικό του μοναρχικού Συντάγματος του 1844, κατά το οποίο ο βασιλιάς συμμετείχε στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας άμεσα με νομοθετική πρωτοβουλία και την κύρωση των νόμων, έμμεσα δε, διορίζοντας ελεύθερα τα μέλη της γερουσίας και διαλύοντας τη βουλή.

Εξ' άλλου το Σύνταγμα του 1864, που σημειώνει το πέρασμα από την μοναρχική στη δημοκρατική αρχή μέσω της καθιέρωσης της λαϊκής κυριαρχίας ως θεμελίου του πολιτεύματος, κατανέμει τη νομοθετική εξουσία μεταξύ βουλής και βασιλιά, στον οποίο απονέμει την εκτελεστική εξουσία ασκούμενη από τους υπουργούς, και ορίζει τις δικαστικές αποφάσεις εκτελούμενες στο όνομα του βασιλιά.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Κατά πανομοιότυπο τρόπο ορίζουν τη διάκριση των εξουσιών και τα δύο άλλα συντάγματα της βασιλευόμενης δημοκρατίας (του 1911 και του 1952), το δε τελευταίο αναφέρεται ρητά στη μορφή του πολιτεύματος ως βασιλευόμενης δημοκρατίας. Το δημοκρατικό πολίτευμα του 1927 θεσπίζει τη νομοθτική εξουσία ως αμιγώς ασκούμενη από τη βουλή και τη Γερουσία, ενώ για την εκτελεστική εξουσία προβλέπει την άσκησή της από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δια των υπεύθυνων υπουργών. Από την καθιέρωση, με την πρακτική της εφαρμογής του συντάγματος του 1864, του κοινοβουλευτικού συστήματος μέσω της εισαγωγής της αρχής της δεδηλωμένης και μέχρι σήμερα, η αρχή της διάκρισης των εξουσιών κατατάσσει το ελληνικό πολίτευμα στα πολιτεύματα χαλαρής διάκρισης των εξουσιών.

Επομένως, η βουλή έναντι της κυβέρνησης μπορεί να της παρέχει ψήφο εμπιστοσύνης ή να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από αυτή (κοινοβουλευτικός έλεγχος με κύρωση), να ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο με τα υπόλοιπα μέσα τα οποία δεν περιλαμβάνουν κύρωση και έχει την αρμοδιότητα να κατηγορεί μέλη της κυβέρνησης ή όσους διετέλεσαν μέλη της όπως και τους υφυπουργούς σύμφωνα με τους νόμους για την ευθύνη υπουργών. Η κυβέρνηση από την άλλη μπορεί έχοντας λάβει ψήφο εμπιστοσύνης να προκαλέσει διάλυση της βουλής για ανανέωση της λαϊκής εντολής προκειμένου να αντιμετωπιστεί θέμα εξαιρετικής σημασίας και το ότι έχει παράλληλα προς τη βουλή την αρμοδιότητα πρότασης των νόμων.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ